

Sygn. akt II UK 468/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Gudowska (przewodniczący)
SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)
SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z wniosku L. M.
przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w W.
o wysokość emerytury policyjnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 grudnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 29 kwietnia 2014 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji decyzją z dnia 5 marca 2012 r. ustalił dla ubezpieczonego L. M. prawo do emerytury policyjnej. Podstawę wymiaru emerytury stanowiła kwota 5.942,20 zł. Emerytura z tytułu wysługi lat według zestawienia wyniosła zaś 55,39% podstawy wymiaru, tj. kwotę 3.291,38 zł. Ostatecznie, emerytura wraz z

podwyższeniem o 15% podstawy wymiaru z tytułu inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą, wyniosła 4.182,71 zł.

Kolejną decyzją z dnia 19 marca 2012 r. organ emerytalny odmówił natomiast zaliczenia ubezpieczonemu do wysługi emerytalnej okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 maja 1984 r. do dnia 31 grudnia 1990 r.

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. wyrokiem z dnia 27 lutego 2013 r. oddalił odwołania wniesione przez ubezpieczonego od tych decyzji oraz przyznał od niego na rzecz organu emerytalnego kwotę 60 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony pełnił służbę w Policji w okresie od dnia 12 lutego 1991 r. do dnia 9 lutego 2012 r. Od dnia 1 maja 1984 r. do dnia 31 grudnia 1990 r. podlegał zaś ubezpieczeniu społecznemu rolników. Przy obliczaniu wysługi dla celów emerytalnych uwzględniono mu 20 lat, 11 miesięcy i 26 dni służby w Policji.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia faktyczne, Sąd Okręgowy przypomniał, że zgodnie z art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 667 ze zm., dalej ustawa zaopatrzeniowa), funkcjonariuszom, którzy spełniają warunki określone w art. 12, zalicza się do wysługi emerytalnej, uwzględnianej przy obliczaniu emerytury na podstawie art. 15, posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe, w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Stosownie do art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.) przy ustalaniu prawa i wysokości emerytury uwzględnia się, z kolei, przypadające przed dniem 1 stycznia 1983 r. okresy pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16 roku życia, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze

od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Sąd pierwszej instancji powołał się też na pogląd wyrażony w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 października 2009 r., III AUa 451/09, zgodnie z którym nie podlegają zaliczeniu do okresu służby w policji okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Aprobując ten pogląd, Sąd Okręgowy uznał, że przez analogię może on być odniesiony do okoliczności sprawy. Podniósł też, że z uzasadnienia powołanego orzeczenia wynika, iż „... ustawa zaopatrzeniowa samodzielnie reguluje zasady przyznawania emerytur policyjnych, wymieniając w art. 13 okresy, które są okresami równorzędnymi ze służbą i podlegają zaliczeniu przy ustalaniu uprawnień do emerytur policyjnych. Tylko te okresy podlegają zaliczeniu do okresu służby, wymaganego dla uzyskania prawa do emerytury. Nie podlega zaliczeniu do okresu służby okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników, bowiem nie jest to okres równorzędny ze służbą, jak stanowi przywołany art. 13 ustawy zaopatrzeniowej. Jakie okresy są okresami składkowymi i nieskładkowymi, stanowią artykuły 6 i 7 ustawy emerytalnej. Okres opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników nie jest wymieniony w żadnych z tych przepisów, bowiem nie jest to okres ani składkowy, ani nieskładkowy, a tzw. uzupełniający. Dlatego też na podstawie wyżej cytowanego przepisu nie jest możliwe zaliczenie do wysługi emerytalnej skarżącego okresu opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników. Nie doszło zatem przy wydawaniu zaskarżonego wyroku, jak i poprzedzającej go decyzji, do naruszenia prawa materialnego, gdyż obowiązujące obecnie zapisy ustawowe nie przewidują, aby osoby pobierające świadczenia z zaopatrzenia emerytalnego w oparciu o ustawę wyżej cytowaną, a więc z budżetu państwa, przy obliczaniu wysokości emerytury do wysługi emerytalnej, mogły mieć doliczone okresy opłacania składek na ubezpieczenie społeczne rolników”.

Zdaniem Sądu Okręgowego, zastosowanie przytoczonych przepisów w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy prowadziło do wniosku, że zaskarżone przez ubezpieczonego decyzje organu emerytalnego były prawidłowe.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 29 kwietnia 2014 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego od wyroku Sądu

pierwszej instancji, prostując równocześnie w komparycji tego wyroku oznaczenie przedmiotu sprawy w ten sposób, że w miejsce oznaczenia „o dodatek do emerytury policyjnej z tytułu pracy w gospodarstwie rolnym”, wpisał „o wysokość emerytury policyjnej”.

Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego odpowiada prawu, aczkolwiek argumentacja prawna przedstawiona w jego uzasadnieniu wymaga pewnego uzupełnienia.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że istotą sporu w rozpoznawanej sprawie było to, czy przy obliczaniu emerytury policyjnej, na podstawie art. 15 ustawy zaopatrzeniowej, winien został uwzględniony posiadany przez ubezpieczonego przed przyjęciem do służby w Policji okres podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin oraz opłacania z tego tytułu składek, przypadający od dnia 1 maja 1984 r. do dnia 31 grudnia 1990 r.

Sąd Apelacyjny podniósł w związku z tym, że przy ustalaniu prawa do emerytury policyjnej przyznawanej funkcjonariuszom po myśli przepisów ustawy zaopatrzeniowej, m.in. z tytułu służby w Policji, oprócz okresów służby warunkujących nabycie tego prawa (art. 12) uwzględnia się jedynie okresy równorzędne ze służbą, a te zostały enumeratywnie wymienione w art. 13 ustawy. Inne okresy, poza wymienionymi w tym przepisie, nie podlegają zaliczeniu do okresu służby wymaganego dla uzyskania prawa do emerytury policyjnej. Natomiast wysokość emerytury policyjnej zależy od dwóch czynników: podstawy wymiaru (art. 5 ustawy zaopatrzeniowej) i wysługi emerytalnej. Sposób ustalania wysługi emerytalnej, wyrażonej w procentach, normuje w pierwszym rzędzie art. 15 ustawy zaopatrzeniowej. Ponadto, w myśl art. 16 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej, funkcjonariuszom, którzy spełniają warunki określone w art. 12, zalicza się do wysługi emerytalnej, uwzględnianej przy obliczaniu emerytury na podstawie art. 15, posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Katalog okresów składkowych oraz uznanych za okresy składkowe określa art. 6 powszechnej ustawy emerytalnej, natomiast za okresy nieskładkowe uznano okresy działalności/aktywności (pewne stany faktyczne) wymienione w art. 7 tej ustawy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, należy zatem stwierdzić, że jedynie okresy wymienione w art. 6 i 7 powszechnej ustawy emerytalnej można nazwać okresami składkowymi i nieskładkowymi, o ile przepis szczególny wprost nie zalicza innej działalności do tych kategorii. Katalog okresów składkowych i nieskładkowych jest zamknięty i nie jest dopuszczalne uznanie za takowy okresu niesklasyfikowanego w katalogu.

Sąd drugiej instancji przypomniał też, że zgodnie z art. 10 ust. 1 powszechnej ustawy emerytalnej, należy uwzględnić również jako okresy składkowe przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości (z zastrzeżeniem art. 56) m.in. okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, tylko wówczas, o ile okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Wobec powyższych uwag dotyczących kwalifikacji jako okresów składkowych Sąd Apelacyjny uznał, że w istocie okresy, o których mowa w art. 10 ust. 1, nie są okresami składkowymi, w takim rozumieniu, w jakim tym pojęciem posługują się przepisy ustawy emerytalnej. Ustawodawca w drodze wyjątku, tylko w razie zaistnienia szczególnych okoliczności i tylko w określonym i ograniczonym zakresie, dopuszcza zrównanie wskazanych wyżej okresów z okresami składkowymi. O wyjątkowości tego rozwiązania przemawia, zarówno jego umiejscowienie systematyczne poza treścią art. 6, jak i precyzyjne określenie warunków i zakresu, w jakich dopuszczalne jest stosowanie zaliczenia.

Ratio legis powołanej regulacji jest uchronienie ubezpieczonych przed następstwami braku wymaganego przez przepisy okresu potrzebnego do uzyskania świadczenia emerytalnego. Rozwiązanie to pozwala na skorzystanie z ochrony ryzyka emerytalnego przez tych ubezpieczonych, którzy, przy braku takiej regulacji, mogliby zostać takiej ochrony pozbawieni. Ustawodawca w drodze wyjątku uznaje pracę w sektorze rolnym (co związane jest z objęciem ubezpieczeniem społecznym w rolniczym systemie emerytalno-rentowym) za równoznaczną z działalnością będącą podstawą ubezpieczenia w systemie powszechnym. Wprowadzenie omawianej instytucji nie stanowi metody podniesienia wysokości świadczenia

emerytalnego, a jedynie umożliwia nabycie prawa do tego świadczenia, co do zasady. Uwzględnienie tego okresu co do wysokości emerytury jest jedynie logicznym następstwem potraktowania go jako okresu składkowego, przy czym zakres zaliczenia ograniczony jest do koniecznego minimum.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, nie budzi ponadto wątpliwości, że reguła doliczania do okresów składkowych okresu pracy w rolnictwie z art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej dotyczy jedynie tych ubezpieczonych, którzy realizują uprawnienie emerytalne w systemie powszechnym, brak jest bowiem przepisu, który rozciąga działanie tej reguły na inne kategorie ubezpieczonych bądź objętych systemem zaopatrzenia emerytalnego przewidzianym dla określonej kategorii zawodowej. Tym samym, nie ma on zastosowania do osób objętych działaniem policyjnej ustawy zaopatrzeniowej. Okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, nie mogą być uwzględniane przy nabywaniu uprawnień wynikających z policyjnej ustawy zaopatrzeniowej. Zostały one bowiem pominięte w art. 13 tej ustawy, który wymienia okresy uznane przez ustawodawcę za okresy równorzędne ze służbą w rozumieniu ustawy. Wspólną cechą charakterystyczną okresów ujętych w tym wykazie jest wykonywanie działalności w jednostkach szeroko pojętej administracji bezpieczeństwa i porządku publicznego (np. Urządzie Ochrony Państwa, formacjach ochrony przeciwpożarowej), co dodatkowo potwierdza wyjątkowość i odrębny charakter tzw. „mundurowego” systemu emerytalnego. Katalog ten należy uznać za wyczerpujący, przy spostrzeżeniu, że brak jest w nim uwzględnienia okresów składkowych w rozumieniu powszechnych przepisów emerytalnych.

Sąd Apelacyjny zwrócił także uwagę, że w wypadku ubezpieczonego zupełnie nie ziszcza się przewidziany we wskazanym art. 10 ust. 1 *in fine* warunek braku okresu stażu emerytalnego potrzebnego do uzyskania świadczenia. Z ustalonego stanu faktycznego wynika bowiem, że posiada on ponad 20-letni okres służby w Policji, co powoduje, że w jego sytuacji nie było konieczności doliczania żadnych innych okresów oprócz okresu służby. Powołany przez skarżącego art. 16 ust. 1 policyjnej ustawy zaopatrzeniowej dotyczy zaś jedynie podwyższenia przyznanego już policyjnego świadczenia emerytalnego, a nie doliczenia

jakichkolwiek okresów celem uzyskania stażu, od którego zależne będzie przyznanie świadczenia co do zasady.

Ubezpieczony L. M. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 29 kwietnia 2014 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest:

1. art. 15 ust. 1 i 2 w związku z art. 16 ust. 1 (w skardze błędnie oznaczonych jako art. 15 § 1 i 2 oraz art. 16 § 1) ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 667) w związku z art. 10 ust. 1 pkt 1 (również w tym miejscu błędnie oznaczonym jako art. 10 § 1 pkt 1) ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Socjalnych, przez niewłaściwą ich wykładnię polegającą na błędnym uznaniu, że do ustalonej dla ubezpieczonego wysługi emerytalnej nie wlicza się okresu opłacania przez niego składek z tytułu społecznego ubezpieczenia rolników od dnia 1 maja 1984 r. do dnia 31 grudnia 1990 r., w sytuacji gdy przedmiotowe przepisy przewidują zaliczenie funkcjonariuszom policji, spełniającym warunki określone w art. 12 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji [...] oraz ich rodzin, na podstawie art. 15 tejże ustawy, posiadane przez nich przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, do których, na podstawie art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, uwzględnia się również okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki;

2. art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przez niewłaściwą jego wykładnię, polegającą na przyjęciu, że przepis ten ma jedynie zastosowanie do ubezpieczonych w powszechnym systemie emerytalnym oraz że wprowadzona przedmiotowym przepisem instytucja nie stanowi metody podniesienia wysokości świadczenia emerytalnego, a jedynie umożliwia nabycie prawa do tego świadczenia

co do zasady, w sytuacji gdy z treści tego przepisu wynika, że ma on również zastosowanie przy obliczaniu wysokości emerytury, a na podstawie art. 16 ust. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji [...] przepis ten znajdzie również zastosowanie przy wyliczaniu wysokości emerytury „mundurowej”.

Powołując się na tak sformułowane zarzuty, skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i wydanie wyroku co do istoty sprawy, tj. uwzględnienie wniesionego odwołania przez zaliczenie skarżącemu do wysługi emerytalnej okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 1 maja 1984 r. do dnia 31 grudnia 1990 r. i w konsekwencji uwzględnienie tego okresu przy wyliczeniu wysokości należnej mu emerytury; ewentualnie, jeżeli Sąd Najwyższy stwierdzi, iż w przedmiotowej sprawie nie zachodzą przesłanki do wydania wyroku na podstawie art. 398¹⁶ k.p.c., o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu albo innemu równorzędnemu sądowi do ponownego rozpoznania. Nadto, wniósł o zasądzenie od organu rentowego kosztów postępowania powstałych na skutek wniesienia skargi kasacyjnej, w tym także kosztów zastępstwa procesowego w według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Oceniana skarga kasacyjna jest nieuzasadniona.

Skarżący ma ustalone prawo do emerytury na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (dalej ustawa zaopatrzeniowa), natomiast spór w niniejszej sprawie dotyczy wyłącznie ewentualnego zaliczenia mu, na podstawie art. 16 ust. 1 tej ustawy, do wysługi emerytalnej, uwzględnianej przy obliczaniu emerytury na podstawie art. 15, przebytego przed podjęciem służby w Policji okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin od dnia 1 maja 1984 r. do dnia 31 grudnia 1990 r., za który zostały opłacone składki przewidziane w odrębnych przepisach.

Wstępnie Sąd Najwyższy przypomina zatem, że zgodnie z art. 15 ustawy zaopatrzeniowej, emerytura dla funkcjonariusza, który pozostawał w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., wynosi 40% podstawy jej wymiaru (to jest podstawy wymiaru ustalonej na podstawie art. 5) za 15 lat służby i wzrasta o: 1) 2,6% podstawy wymiaru - za każdy dalszy rok tej służby; 2) 2,6% podstawy wymiaru - za każdy rok okresów składkowych poprzedzających służbę, nie więcej jednak niż za trzy lata tych okresów; 3) 1,3% podstawy wymiaru - za każdy rok okresów składkowych ponad trzyletni okres składkowy, o którym mowa w pkt 2; 4) 0,7% podstawy wymiaru - za każdy rok okresów nieskładkowych poprzedzających służbę (ust. 1). Emeryturę podwyższa się o: 1) 2% podstawy wymiaru za każdy rok służby pełnionej bezpośrednio w charakterze nurków i pływonurków oraz w zwalczaniu fizycznym terroryzmu; 2) 1% podstawy wymiaru za każdy rok służby pełnionej bezpośrednio: a) w składzie personelu latającego na samolotach i śmigłowcach, b) w składzie załóg nawodnych jednostek pływających, c) w charakterze skoczków spadochronowych i saperów, d) w służbie wywiadowczej za granicą; 3) 0,5% podstawy za każdy rok służby pełnionej w warunkach szczególnie zagrażających życiu i zdrowiu (ust. 2). Emeryturę podwyższa się też o 0,5% podstawy wymiaru za każdy rozpoczęty miesiąc pełnienia służby na froncie w czasie wojny oraz w strefie działań wojennych (ust. 3). Jeżeli zaś w wysłudze emerytalnej są uwzględniane okresy służby wojskowej, o których mowa w art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy, emeryturę podwyższa się na zasadach przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych (ust. 3a). Emeryturę podwyższa się też o 15% podstawy wymiaru emerytowi, którego inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą (ust. 4). Ponadto, na warunkach określonych w art. 14 ustawy, emerytowi uprawnionemu do emerytury obliczonej na podstawie art. 15 dolicza się na jego wniosek do wysługi emerytalnej, przypadające po zwolnieniu ze służby okresy zatrudnienia przed dniem 1 stycznia 1999 r. w wymiarze pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy oraz okresy opłacania składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe po dniu 31 grudnia 1998 r. lub okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia w trakcie roku kalendarzowego kwoty rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia. Z treści powołanych przepisów wynika zatem, że o ile prawo do emerytury mundurowej (policyjnej) jest

uzależnione od legitymowania się co najmniej 15-letnim okresem służby, uwzględniającym także okresy równorzędne ze służbą wymienione w art. 13 ustawy, to na wymiar tego świadczenia (jego wysokość) mają wpływ nie tylko same okresy służby, ale także okresy tej służby pełnione w „szczególnych warunkach”, określone w art. 15 ust. 2 i 3, okresy składkowe i nieskładkowe poprzedzające służbę oraz okresy wymienione w art. 14. Niezależnie od tego emeryturę podwyższa się za okresy pełnienia służby na froncie w czasie wojny oraz w strefie działań wojennych, a także tym emerytom, których inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą.

Jeśli mowa o okresach składkowych i nieskładkowych, to zasady ich zaliczania do wysługi emerytalnej, przez którą należy rozumieć okresy służby w Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służbie Kontrwywiadu Wojskowego, Służbie Wywiadu Wojskowego, Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, Straży Granicznej, Biurze Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej lub Służbie Więziennej, z wyjątkiem okresów zawieszenia w czynnościach służbowych, a także okresy im równorzędne, łącznie z okresami, o których mowa w art. 14 i 16 (art. 3 ust. 1 pkt 7 ustawy), mające wpływ na wymiar (wysokość) emerytury, reguluje art. 16 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej. W myśl tego przepisu, funkcjonariuszom, którzy spełniają warunki określone w art. 12, zalicza się do wysługi emerytalnej, uwzględnianej przy obliczaniu emerytury na podstawie art. 15, posiadane przed przyjęciem do służby okresy składkowe i nieskładkowe, w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Przeprowadzana z uwzględnieniem reguł gramatycznych wykładnia art. 16 ust. 1 nie może nasuwać wątpliwości, że wymienia on dwa warunki zaliczenia okresów składkowych i nieskładkowych do wysługi lat uwzględnianej przy obliczaniu emerytury przy wzięciu pod uwagę wzrostu jej podstawy wymiaru, o którym mowa w art. 15 ustawy, przy czym warunki te muszą być spełnione kumulatywnie. Pierwszym z nich jest posiadanie pewnych okresów, które winny przypadać w czasie przed przyjęciem do służby. Drugi natomiast zawęża owe okresy wyłącznie do okresów składkowych i nieskładkowych, w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wypada więc stwierdzić, że stosownie do art. 5 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach, przez okresy składkowe rozumie się jedynie okresy, o których mowa w art. 6 tej ustawy, a przez okresy nieskładkowe wyłącznie okresy, o których mowa w art. 7. Jak trafnie zauważa Sąd drugiej instancji, katalog okresów składkowych i nieskładkowych zawarty w obu powołanych przepisach (art. 6 i art. 7 ustawy) ma przy tym charakter zamknięty. Żaden z tych przepisów nie wymienia natomiast okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Te bowiem zostały wymienione odrębnie w art. 10 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach. Zgodnie zaś z treścią tego przepisu, przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości uwzględnia się również, traktując je, z zastrzeżeniem art. 56, jak okresy składkowe, właśnie okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono przewidziane w odrębnych przepisach składki, jeżeli okresy składkowe i nieskładkowe, ustalone na zasadach określonych w art. 5-7, są krótsze od okresu wymaganego do przyznania emerytury, w zakresie niezbędnym do uzupełnienia tego okresu.

Zdaniem Sądu Najwyższego, z literalnego brzmienia art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach jednoznacznie wynika, że wymienione w nim okresy ubezpieczenia społecznego rolników, za które opłacono składki, analogicznie jak pozostałe okresy związane z pracą w gospodarstwie rolnym, określone w art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 tej ustawy, co do zasady nie są okresami składkowymi, lecz jedynie traktuje się je jak okresy składkowe, ale po spełnieniu wyraźnie uregulowanych w tym przepisie wymogów, a więc warunkowo. Przede wszystkim bowiem dopuszcza on uwzględnienie tych okresów, a w konsekwencji potraktowanie ich jako okresów składkowych tylko wyjątkowo i w ściśle określonych zakresie, niezbędnym do uzupełnienia minimalnego okresu składkowego i nieskładkowego wymaganego do przyznania emerytury. Dopiero po spełnieniu tego wymogu (warunku) są one zatem traktowane jak okresy składkowe. Warto dodać, że pogląd potwierdzający taki właśnie sposób rozumienia tego warunku jest jednolicie przyjmowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. m.in. wyroki: z dnia 3 grudnia 2004 r., II UK 59/04, OSNP 2005 nr 13, poz. 195; z dnia 5 września 2008 r., II UK 364/07, OSNP 2010 nr 1-2, poz. 23; z dnia 24 września 2009 r., II UK 19/09, LEX nr 559947 oraz z dnia 11 stycznia 2011 r., I UK 246/10, LEX nr 738534). Ponadto, art. 10 ust. 1

ustawy o emeryturach i rentach, tak jak pozostałe jej przepisy, jest adresowany wyłącznie do osób, do których podmiotowo są kierowane regulacje ustawy o emeryturach i rentach, to jest do osób wymienionych w art. 2 tej ustawy, czyli ubezpieczonych w powszechnym systemie ubezpieczeń społecznych (art. 4 pkt 13 ustawy o emeryturach i rentach). Przepis art. 2 ust. 2 wymienia co prawda jako jej adresatów także, między innymi, funkcjonariuszy Policji, jednakże tylko takich, którzy nie spełniają warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, oraz członkom rodzin pozostałym po tych osobach. W tym kontekście regulacja art. 10 ust. 1 musi być zaś uznana za stanowiącą odstępstwo od ogólnej zasady, a więc za wyjątkową, a jej *ratio legis* polega na tym, że choć osoby podlegające ubezpieczeniu społecznemu rolników nie są z całą pewnością ubezpieczonymi w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach, gdyż podlegają odrębnemu systemowi ubezpieczeń społecznych (por. art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych), to jednak mogą – w drodze wyjątku – uzupełnić posiadane przez siebie okresy składkowe i nieskładkowe okresami ubezpieczenia rolniczego (oraz pozostałymi okresami wymienionymi w art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o emeryturach i rentach), gdyż w przeciwnym razie nie nabyłyby prawa do powszechnej emerytury, tracąc tym samym ochronę ryzyka ubezpieczeniowego na wypadek starości. Wreszcie, dla prawidłowej wykładni art. 10 ust. 1 szczególnie istotne znaczenie ma poczynione w nim zastrzeżenie odwołujące się do art. 56 ustawy, gdyż art. 10 ust. 1 zawiera wprawdzie zwrot „przy ustalaniu prawa do emerytury oraz przy obliczaniu jej wysokości”, który mógłby sugerować, że wymienione w nim okresy będą traktowane jak okresy składkowe ze wszystkimi konsekwencjami także przy obliczaniu wysokości emerytury. Takie założenie jest jednakże oczywiście nieuprawnione właśnie ze względu na wspomniane zastrzeżenie. To art. 56 ustawy o emeryturach i rentach określa bowiem zasady uwzględniania okresu podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników (oraz pozostałych okresów wymienionych w art. 10 ust. 1 pkt 2 i 3 tej ustawy) przy ustalaniu wysokości emerytury. Brzmienie tego przepisu nie pozostawia zaś jakichkolwiek wątpliwości, że jedynym sposobem uwzględnienia okresów, o których mowa w art. 10, jest zwiększenie świadczenia ustalonego w

myśl art. 56 ust. 1 i 2 o kwotę odpowiadającą części składkowej emerytury ustalonej według zasad wymiaru określonych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym rolników. W największym uproszczeniu zwiększenie to odpowiada zatem części składkowej emerytury rolniczej obliczonej według reguł przewidzianych dla tego świadczenia w przepisach ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Co jednak szczególnie ważne w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy, w których skarżący legitymuje się wymaganym do uzyskania emerytury okresem służby w Policji, taka sama reguła obowiązuje też, zgodnie z art. 56 ust. 4, w odniesieniu do ubezpieczonych, którym posiadane przez nich okresy składkowe i nieskładkowe nie zostały uzupełnione okresami wymienionymi w art. 10, z tym że w takim przypadku emerytura ulega zwiększeniu jedynie za okres opłacania składek na Fundusz Emerytalny Rolników, Funduszu Ubezpieczenia Społecznego Rolników i ubezpieczenie emerytalno-rentowe rolników. Ustawa zaopatrzeniowa nie zawiera jednak regulacji analogicznej do przewidzianej w tym przepisie.

Biorąc pod uwagę wszystkie podniesione wyżej argumenty, Sąd Najwyższy stoi na stanowisku, że wykładnia art. 10 ustawy o emeryturach i rentach, przeprowadzona przy wzięciu pod uwagę reguł gramatycznych, systemowych i funkcjonalnych, musi prowadzić do wniosku, że przewidziane w nim okresy nie są okresami składkowymi (a także nieskładkowymi) w rozumieniu tej ustawy, podlegającymi zaliczeniu do wysługi emerytalnej, uwzględnianej przy obliczaniu emerytury policyjnej na podstawie art. 15 w związku z art. 16 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej. Takimi okresami są bowiem jedynie okresy wymienione w art. 6 i art. 7 ustawy o emeryturach i rentach.

Pogląd ten uzasadnia z kolei wniosek, że zaskarżony wyrok w pełni odpowiada prawu, a przy jego wydaniu nie doszło do naruszenia art. 15 w związku z art. 16 ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej i art. 10 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na treści art. 398¹⁴ k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł zatem jak w sentencji.

r.g.